

הלכות שבת פרק כב

פרק כב

שבותים מאופה ועד הסותר (מקביל לפרק ט')

[יא] אופה מדברי סופרים

שמא יבוא לאפות

א.

רדיית הפת

רדיית הפת, אף על פי שאינה מלאכה, אסרו אותה חכמים, שמא יבוא לאפות.

היתר הצלת פת

המדביק פת בתנור מבעוד יום, וקדש עליו היום - מציל ממנו מזון שלש סעודות, ואומר לאחרים "בואו והצילו לכם".

תנאי שינוי

ואף על פי שהרדייה אינה מלאכה, כשהוא רודה ומציל לא ירדה במרדה אלא בסכין, כדי לשנות:

ב.

מפני מה אסרו חכמים להיכנס במרחץ בשבת? מפני הבלנין שהיו מחימין חמין בשבת ואומרים "מערב שבת הוחמו", לפיכך גזרו שלא ייכנס אדם למרחץ בשבת ואפילו להזיע.

וגזרו שלא ישתטף כל גופו בחמין, אפילו בחמין שהוחמו מערב שבת.

אבל פניו ידיו ורגליו מותר.

במה דברים אמורים? בחמי האור, גזירה משום מרחץ, אבל בחמי טיבריה וכיוצא בהן, מותר להשתטף בהן כל גופו.

ואסור לרחוץ במים חמין של מערות, מפני שהמערות יש בהן הבל, ויבוא לידי זיעה, ונמצאת כמרחץ:

ג.

להתחמם כנגד המדורה

מתחמם אדם כנגד המדורה, ויוצא ומשתטף כל גופו בצונן,

אבל אינו משתטף כל גופו בצונן ובא ומתחמם כנגד המדורה, מפני שמפשר מים שעליו ונמצא כרוחץ כל גופו בחמין.

בישול מדרבנן

סילון

המביא סילון של צונן בתוך מים חמין, אפילו בתוך חמי טיבריה - הרי אלו כחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה:

ד.

מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה, לא בשביל שיחמו, אלא כדי שתפוג צינתו.

וכן, מניח פך של שמן כנגד המדורה כדי שיפשר, לא שיחם.
וסך אדם ידו במים או בשמן ומחמם כנגד המדורה, והוא שלא יחמו המים
שעל ידו עד שתהא כריסו של תינוק נכוית בהן.
ומחמם בגד ומניחו על גבי מעיו בשבת:

ה.

אמבטי של מרחץ שהיא מלאה מים חמין, אין נותנין לה מים צונן, שהרי
מחממן הרבה.
וכן, לא יתן לתוכה פך של שמן, מפני שהוא כמבשלו.
אבל נותן הוא מים חמין לתוך אמבטי של צונן:

י.

מיחם שפינה ממנו מים - מותר ליתן לתוכו מים צונן כדי להפשירן.
ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן, או צונן לתוך החמין, והוא שלא יהיו
בכלי ראשון, מפני שהוא מחממן הרבה.
וכן, קדירה רותחת, אף על פי שהורידה מעל האש - לא יתן לתוכה תבלין,
אבל נותן לתוכה מלח, שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה.
ואם היה צק התבשיל מקדירה לקערה, אף על פי שהוא רותח בקערה -
מותר לו ליתן לתוך הקערה תבלין, שכלי שני אינו מבשל:

יז.

אין שורין את החלתית בין בפושרין בין בצונן, אבל שורה אותו בתוך
החומץ.
ואם שתה יום חמישי ושישי - הרי זה שורה בשבת בצונן, ומניחו בחמה עד
שיחם, ושותה, כדי שלא יחלה אם פסק מלשתות:

דבר שנתבשל קודם השבת, או נשרה בחמין מלפני השבת, אף על פי שהוא עכשיו צונן - מותר לשרותו בחמין בשבת.

ודבר שהוא צונן מעיקרו, ולא בא בחמין מעולם - מדיחין אותו בחמין בשבת אם לא היתה הדחתו גמר מלאכתו, אבל אין שורין אותו בחמין:

מותר להחם בחמה, אף על פי שאסור להחם בתולדת חמה, שאינו בא לטעות מחמה לאש. לפיכך מותר ליתן מים צונן בשמש כדי שיחמו. וכן, נותנין מים יפים לתוך מים רעים בשביל שיצונו, ונותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהיה שמור:

מערב אדם מים ומלח ושמן וטובל בו פיתו, או נותנו לתוך התבשיל. והוא שיעשה מעט, אבל הרבה אסור, מפני שנראה כעושה מלאכה ממלאכת התבשיל.

וכן, לא יעשה מי מלח עזין, והן שני שלישי מלח ושליש מים, מפני שנראה כעושה מוריים.

ומותר למלוח ביצה,

אבל צנן וכיוצא בו - אסור, מפני שנראה ככובש כבשין בשבת, והכובש אסור מפני שהוא כמבשל.

ומותר לטבל צנן וכיוצא בו במלח ואוכל:

מותר לערב יין ודבש ופלפלין בשבת לאכלן, אבל יין ומים ושמן אפרסמון - אסור, שאין זה ראוי לאכילת בריאים. וכן כל כיוצא בזה:

חרדל שלשו מערב שבת - למחר ממחו בין ביד בין בכלי ונותן לתוכו דבש, ולא יטרוף, אלא מערב.

שחליים שטרפן מערב שבת - למחר נותן לתוכו שמן וחומץ ותבלין, ולא יטרוף, אלא מערב.

שום שריסקו מערב שבת - למחר נותנו לתוך הגריסין, ולא ישחוק, אלא מערב:

[יב] גוזז מדרבנן

שנמא יגזוז

יג.

הנוטל שיער מגוף האדם חייב משום גוזז, לפיכך אסור לרחוץ את הידים בדבר שמשיר את השיער ודאי, כגון אהלא וכיוצא בו.

ומותר לחוף את הידים בעפר לבונה ועפר פלפלין ועפר יאסמין וכיוצא בהן, ואינו חושש שמא ישיר שיער שעל ידו, שהרי אינו מתכוון.

עירב דבר שמשיר את השיער ודאי עם דבר שאינו משיר ודאי

אם היה הרוב מדבר שאינו משיר - מותר לחוף בו,

ואם לאו - אסור:

יד.

אסור לראות במראה של מתכת בשבת, גזירה שמא ישיר בה נימין המדולדלין מן השיער, ואפילו קבועה בכותל.

אבל מראה שאינה של מתכת - מותר לראות בה, אפילו אינה קבועה:

טז.

דחיקת מטלית

המכבס חייב משום מלבן, והסוחט כסות חייב מפני שהוא מכבס, לפיכך אסור לדחוק מטלית או מוך וכיוצא בהן בפי האשישה וכיוצא בה כדי לסתמה, שמא יבוא לידי סחיטה.

קינוח בספוג

ואין מקנחין בספוג אלא אם כן יש לו בית אחיזה, שלא יסחוט.

כיסוי חבית בבגד שאינו מוכן

ואין מכסין חבית של מים וכיוצא בהן בבגד שאינו מוכן לה, גזירה שמא יסחוט:

טז.

נשברה לו חבית בשבת - מציל ממנה מה שהוא צריך לשבת לו ולאורחים, ובלבד שלא יספג ביין או יטפח בשמן, שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמא יבוא לידי סחיטה.

וכיצד מציל ממנה? מביא כלי ומניח תחתיה.

ולא יביא כלי אחר ויקלוט, כלי אחר ויצרף, גזירה שמא יביא כלי דרך רשות הרבים.

נזדמנו לו אורחים - מביא מביתו כלי אחר וקולט, כלי אחר ומצרפו לראשון.

ולא יקלוט ואחר כך יזמין, אלא יזמן ואחר כך יקלוט.

ואם הערים בדבר זה - מותר:

יז.

טיט שעל בגדו - מסכסכו מבפנים ואינו מסכסכו מבחוץ, גזירה שמא יכבס. ומותר לגרדו בציפורן, ואינו חושש שמא ילבנו.

המסכסך את הסודר - אסור, מפני שהוא מלבנו, אבל החלוק מותר, מפני שאין כוונתו אלא לרככו:

יח.

מנעל או סנדל שנתלכלך בטיט ובצואה, מותר לשכשכו במים, אבל לכבסו אסור.

ואין מגרדין לא מנעלים ולא סנדלים, אבל סכין ומקנחין את הישנים. כר או כסת שהיה עליהן צואה או טינוף - מקנחו בסמרטוט, ואם היתה על של עור, נותנין עליה מים עד שתכלה:

יט.

מי שנתלכלכה ידו בטיט, מקנחה בזנב הסוס ובזנב הפרה ובמפה הקשה העשויה לאחוז בה הקוצים, אבל לא במפה שמקנחין בה את הידים, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבוא לכבס את המפה:

כ.

מי שרחץ במים - מסתפג בלונטיתו ומביאה בידו, ואין חוששין שמא יסחוט.

וכן, מי שנשרו כליו בדרך - מהלך בהם, ואין חוששין שמא יסחוט. ואסור לו לשטחן, ואפילו בתוך ביתו, גזירה שמא יאמר הרואה, הרי זה כיבס כסותו בשבת ושטחה לייבשה. וכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין, אפילו בחדרי חדרים אסור:

כא.

שתי מטהרות זו על גבי זו, נוטל את הפקק מבנתים ומשיקן, ומחזיר את הפקק למקומו, מפני שאינו בא לידי סחיטה, שהרי דעתו שיצא המים.

ופוקקין את הביב בסודרין ובכל דבר המיטלטל כדי שלא יצופו המים על האכלים ועל הכלים, אבל אין פוקקין את הביב כדי שירדו המים לבור, שמא יסחוט בעת שדוחק, שהרי הפקק שרוי במים:

כב.

אסור לתקן בית יד של בגדים ולשברם שברים שברים, כדרך שמתקנין בחול הבגדים כשמכבסין אותן.

וכן, אין מקפלין את הכלים בשבת כדרך שעושין בחול בבגדים כשיכבסו אותן.

ואם לא היה לו כלי אחר להחליפו - מותר לקפלו ולפשטו ולהתכסות בו, כדי שיתנאה בו בשבת.

והוא שיהיה בגד חדש לבן, שהרי הוא מתמעך ומתלכלך מיד, וכשיקפל - לא יקפל אלא איש אחד, אבל לקפל בשנים אסור:

[טו] צובע מדרבנן

כצובע

כג.

הצובע מאבות מלאכות, לפיכך אסור לאשה להעביר סרק על פניה, מפני שהיא כצובעת.

[כג] תופר מדרבנן

שומא יתפור

והתופר מאבות מלאכות,

לפיכך אסור למלאות הכר והכסת החדשים במוכין, גזירה שמא יתפור.

אבל מוכין שנשרו מן הכר או מן הכסת - מחזירין אותן בשבת:

[כד] הקורע מדרבנן

כד.

הקורע מאבות מלאכות, לפיכך מי שנסתבכו בגדיו בקוצים - מפרישן בצינעה, ומתמהמה כדי שלא יקרע, ואם נקרעו - אינו חייב כלום, שהרי לא נתכוון.

ומותר ללבוש כלים חדשים, ואם נקרעו נקרעו.

פוצעין את האגוז במטלית, ואין חוששין שמא תיקרע:

[כה] בונה (וסותר) מדרבנן

שומא יבנה

כה.

התוקע חייב משום בונה, לפיכך כל הדלתות המחוברות לקרקע לא נוטלין אותן ולא מחזירין, גזירה שמא יתקע.

אבל דלת שידה ותיבה ומגדל, ושאר דלתות הכלים - נוטלין ולא מחזירין.

ואם נשמט ציר התחתון שלהן - דוחקין אותו למקומו,

ובמקדש - מחזירין אותו.

אבל ציר העליון שנשמט - אסור להחזירו בכל מקום, גזירה שמא יתקע:

כו.

אין גודלין שער הראש ואין פוקסין אותו, מפני שנראה כבונה.
 ואין מחזירין מנורה של חוליות ולא כיסא המפוצל ולא שולחן המפוצל
 וכיוצא בהן, מפני שנראה כבונה.
 ואם החזיר - פטור, שאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים.
 ואם היה רפוי - מותר להחזירו.
 ואין מתקנין חוליות של שדרה של קטן זו בצד זו, מפני שנראה כבונה:

אוהל עראי

כז.

העושה אוהל קבוע חייב משום בונה, לפיכך אין עושין אוהל עראי
 לכתחילה, ולא סותרין אוהל עראי, גזירה שמא יעשה או יסתור אוהל קבוע.
 ואם עשה או סתר אוהל עראי - פטור.
 ומותר להוסיף אוהל עראי בשבת.
 כיצד? טלית שהיתה פרוסה על העמודים או על הכתלים, והיתה כרוכה
 קודם השבת, אם נשאר ממנה גג טפח מתוח - הרי זה מותר את כולה בשבת
 עד שיעשה אוהל גדול.
 וכן כל כיוצא בזה:

כח.

אין תולין את הכילה, שהרי נעשה תחתיה אוהל עראי.
 ומותר להניח מיטה וכיסא וטרסקל, ואף על פי שייעשה תחתיהן אוהל,
 שאין זה דרך עשיית אוהל, לא קבוע ולא עראי:

כל אוהל משופע שאין בגגו טפח, או בפחות משלשה סמוך לגגו רוחב טפח - הרי זה אוהל עראי, והעושה אותו לכתחילה בשבת, פטור.

טלית כפולה שהיו עליה חוטין שהיא תלויה בהן מערב שבת - מותר לנטותה.

וכן הפרוכת - מותר לנטותה ומותר לפרקה:

ל.

כילת חתנים שאין בגגה טפח ואין בפחות משלשה סמוך לגגה רוחב טפח, הואיל והיא מתוקנת לכך, מותר לנטותה ומותר לפרקה, והוא שלא תהא משולשלת מעל המיטה טפח.

פקק החלון, בזמן שהוא מתוקן לכך, אף על פי שאינו קשור ואינו תלוי, מותר לפקוק בו החלון:

לא.

כובע שעושין על הראש ויש לו שפה מוקפת, שהוא עושה צל כמו אוהל על לובשו - מותר ללבשו.

ואם הוציא מן הבגדים סביב לראשו או כנגד פניו כמו אוהל, והיה מהודק על הראש, והיתה השפה שהוציאה קשה ביותר כמו גג - אסור, מפני שהוא עושה אוהל עראי:

לב.

הנוטה פרוכת וכיוצא בה צריך להיזהר כדי שלא יעשה אוהל בשעה שנוטה. לפיכך אם היתה פרוכת גדולה - תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם היתה כילה שיש לה גג - אין מותחין אותה ואפילו עשרה, שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ ותיעשה אהל עראי:

בגד שמכסה בו פי החבית - לא יכסה בו את כולה, מפני שנעשה אוהל, אבל מכסה הוא מקצת פיה.

המסנן בקפיפה מצרית - לא יגביה קרקעית הקפיפה מן הכלי טפח, כדי שלא יעשה אהל עראי: